

DOI: 10.38146/bsz-ajia.2026.v74.i6.pp1623-1647

Resztoratív város a Mecsek lábánál

A résztoratív városmodell megvalósításának lehetőségei

Restorative city at the foot of the Mecsek Mountains:
possibilities for implementing the restorative city model

Herke-Fábos Barbara Katalin

Dr., PhD, egyetemi adjunktus
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
fabos.kata@ajk.pte.hu

Herke Csongor

Prof., Dr., PhD, DSc., tanszékvezető egyetemi tanár,
MTA doktora
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
herke.csongor@ajk.pte.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja annak feltárása, hogy Pécs adottságai, intézményi hálózatai és stratégiai dokumentumai mennyiben teremtenek kedvező feltételeket a résztoratív városmodell bevezetéséhez, különös tekintettel a társadalmi kohézió, a közbiztonság és az áldozatsegítés megerősítésére.

Módszertan: A kutatás várospolitikai és stratégiai dokumentumelemzésre (országos és helyi közbiztonsági és bűnmegelőzési koncepciók, cselekvési tervek), szakirodalmi áttekintésre (résztoratív igazságszolgáltatás és városfejlesztés), valamint európai résztoratív város gyakorlatok összehasonlító vizsgálatára épít. Kiegészítő módszerként leíró, jogszabály-értelmező és gyakorlati (implementációs) szempontokat integrál.

Megállapítások: Pécs stratégiai célrendszere és intézményi ökoszisztémája (önkormányzati partnerségek, egyetemi bázis, áldozatsegítő és gyermekvédelmi szolgáltatások, közösségi foglalkoztató) több ponton illeszkedik a résztoratív város elveihez. A tanulmány konkrét pilotterületeket azonosít (iskolai és ifjúsági programok, városi résztoratív központ, közösségi mediáció), és bemutatja a hálózatos működés, a képzési komponens és a mérhetőség (indikátorrendszer) kulcsszerepét.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás ideje: 2025. 10. 24. Átdolgozás: 2025. 12. 07.
Elfogadás: 2026. 02. 04.

Érték: A dolgozat településszintű, rendszerszerű bevezetési keretet kínál a resztoratív városmodellhez: gyakorlati cselekvési javaslatokkal és értékelési logikával összekapcsolja a helyi fejlesztéspolitikát, a közbiztonságot és a közösségi részvételt. Eredményei adaptálhatók hasonló méretű, egyetemvárosi karakterű közép-európai településekre is.

Kulcsszavak: resztoratív város; közösségi konfliktuskezelés; bűnmegelőzés; társadalmi kohézió

Abstract

Aim: The aim of this study is to explore the extent to which Pécs's characteristics, institutional networks, and strategic documents create favorable conditions for the introduction of a restorative city model, with particular regard to strengthening social cohesion, public safety, and victim support.

Methodology: The research is based on i) an analysis of urban policy and strategic documents (national and local public safety and crime prevention concepts, action plans), ii) a review of the literature (restorative justice and urban development), and iii) a comparative study of European restorative city practices. As a complementary method, it integrates descriptive, legal interpretation, and practical (implementation) aspects.

Findings: The strategic objectives and institutional ecosystem of Pécs (municipal partnerships, university base, victim support and child protection services, community employment) are consistent with the principles of restorative cities in several respects. The study identifies specific pilot areas (school and youth programs, urban restorative center, community mediation) and highlights the key role of networking, training, and measurability (indicator system).

Value: The paper offers a community-level, systematic implementation framework for the restorative city model: it links local development policy, public safety, and community participation with practical recommendations for action and an evaluation logic. Its results can also be adapted to similar-sized, university-town-type settlements in Central Europe.

Keywords: restorative city; community conflict management; crime prevention; social cohesion

Bevezetés

A resztoratív szemléletű város (továbbiakban resztoratív város) olyan települési környezetet jelent, amely tudatosan (tervek alapján) épít a konfliktuskezelés békés, közösségi alapú megoldásaira, valamint a társadalmi részvételre és felelősségvállalásra. A resztoratív városok életre hívása a 21. századi városi közösségek kihívásaira reagál. A szakirodalom ezen kihívások közül is kiemeli a városi együttélésből fakadó kihívásokat (Patrizi, 2020) és a kulturális konfrontációt (Yarza Pérez, 2022). A társadalmi egyenlőtlenségek fokozódása, a gyors urbanizáció – azon belül is az urbanizáció kriminológiai aspektusai (Molnár, 2020) –, valamint a közösségi kohézió meggyengülése olyan problémák, amelyek hagyományos rendészeti és igazságszolgáltatási eszközökkel egyre nehezebben kezelhetők (UN-Habitat, 2020). A resztoratív város nemcsak egy jogi vagy igazgatási reformot jelent, hanem egy új társadalmi szemléletmódot: a konfliktusokat a közösség tulajdonának tekinti, és a közösség aktív részvételével kívánja azokat megoldani (Christie, 1977). Tehát a resztoratív város célja nem a bűncselekmények szankcionálása önmagában, hanem a kapcsolatok helyreállítása, a bizalom visszaépítése, és az érintett felek aktív bevonása a problémák kezelésébe (Matczak, 2021). Kiemelten fontos szerepet kapnak a gyermekek, hiszen a fiatalok védelme és támogatása a resztoratív városi modell egyik alapköve, amely közvetlen hatással van a hosszú távú bűnmegelőzési stratégiák sikerességére (Herke et al., 2025).

A koncepció tehát rövid és hosszú távú célok kitűzésével keresi a válaszokat a városi együttélésből fakadó konfliktusok resztoratív szemléletű kezelésére. A helyreállító szemlélet szerint a közösség szükségleteinek megismerésén keresztül vezet el az út a sérelmek kezeléséhez. A szemlélet tehát a holisztikus orvosláshoz hasonlóan egységként kezeli a problémát és a generáló folyamatokat, valamint a kezelőrendszeri válaszokat. A természettudományból kölcsönzött látásmód a társadalomtudományi kutatásokban is alkalmazható, ezért a továbbiakban a közösség közös érdekein és szükségletein alapuló normákat egységesen közösségi szövetként definiáljuk, a normasértéseket (érdek és/vagy jogi konfliktus) pedig a közösségi szövet sérüléseként azonosítjuk a konfliktus helyreállításának (gyógyítás) folyamatában. A resztoratív szemlélet célja tehát a közösség konfliktusának megoldása (közösségi szövet sérülésének gyógyítása) a közösség részvételével. Ez nem jelenti a felelősségvállalás hiányát, de a gyógyítás folyamatában nem a büntető jelleg, hanem a közösség érdekeinek és szükségleteinek figyelembevételével kidolgozott jóvátétel elsődlegessége kerül a középpontba. Így a (közösségi) gyógyulás során a megbocsátás is szerepet kap a folyamatban. A megbocsátás folyamata konkrétan megvalósulhat

közösségi mediáción, resztoratív körökön, családi döntéshozó csoportkonferenciákon vagy áldozat–elkövető találkozókön keresztül, ahol a felek biztonságos környezetben dolgozhatják fel a sérelmeket.

Ennek a szemléletnek a horizontális (együtműködések) és vertikális (döntéshozatali) színtere a resztoratív város. A resztoratív szemlélet napjainkra beépült a hazai jogalkotásba és szorosan összekapcsolódik a közösségi szövet gyógyulásának folyamatával. A jó gyakorlatok egyaránt elérhetőek a jogalkalmazáshoz kapcsolódóan és a közösségek életében. Nincs azonban olyan tér, amely holisztikusan kapcsolná össze a resztoratív szemléletet a közösségi szövet gyógyításával. Ezért a szerzők célja, hogy a resztoratív városmodell elméleti alapjainak szemléltetésével és nemzetközi példák bemutatásával megvizsgálják, hogy a koncepció alkalmazható-e Magyarországon a városi együttélésből fakadó konfliktusok kezelésére. A modellváros kiválasztását a szerzők pécsi kötődése indokolta (mindkét szerző a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának oktatója). Pécs városának társadalmi, rendészeti és bűnmegelőzési sajátosságain keresztül kívánnak rávilágítani arra, hogy a resztoratív szemlélet miként járulhat hozzá a közösségi kohézió megteremtéséhez, a közbiztonság erősítéséhez és az áldozatvédelem fejlesztéséhez. Kutatásunkban a leíró, jogszabáyelemző és empirikus módszertani skálából egyaránt merítünk. A tanulmány kitér a megvalósítás feltételeire és akadályaira is, ideértve a strukturális, finanszírozási és kulturális tényezőket, és javaslatokat fogalmaz meg a pilot programok, intézményi együttműködések és hosszú távú stratégiai célok meghatározására és cselekvési terv kidolgozására.

Elméleti háttér

A resztoratív megközelítés szerint a bűncselekmények és más konfliktusok valójában nem az állam és az elkövető közötti viták, hanem az egyének és közösségek közötti kapcsolatok sérülései, amelyeket helyre kell hozni (Zehr, 2002).

A resztoratív város három nagy célt tűz ki maga elé:

- A társadalmi kohézió megerősítése: a városi közösségekben gyakori az elszigeteltség, az anonim kapcsolatok és az elidegenedés jelensége (Haas, 2024). A resztoratív város célja, hogy ezek helyett az együttműködésre, a kölcsönös tiszteletre és a közös felelősségvállalásra építő kapcsolatokat alakítson ki (Matczak, 2021). A közösségi részvétel és a társadalmi kapcsolatok erősítése hosszú távon csökkenti a bűncselekmények kockázatát és növeli a biztonságérzetet.
- A konfliktusok helyreállító kezelése: a resztoratív városokban a konfliktusok kezelésének alapja a resztoratív igazságszolgáltatás elveihez igazodik.

Nem a büntetés, hanem a párbeszéd, az elszámoltathatóság, a sértettek és terheltek közötti megegyezés, valamint a kár helyreállítása kerül előtérbe (Braithwaite, 2002). A közösségi mediációs programok (Bérces, 2009), a helyreállító konferenciák és a közösségi igazságszolgáltatási fórumok mind ennek a megközelítésnek a részei.

- A közösségi részvétel erősítése: a resztoratív város célja, hogy az állampolgárok ne csupán passzív használóik legyenek a közszolgáltatásoknak, hanem aktív alakítói is a városi közösségi életnek. Ez a részvétel nem korlátozódik a politikai szavazásokra, hanem kiterjed a konfliktuskezelésre, a várostervezésre és a közösségi döntéshozatalra is (Vasilescu, 2023).

A resztoratív városok koncepciója új megközelítést kínál a városi biztonság és a bűnmegelőzés területén, tehát egyaránt kapcsolódik a rendészethez és közbiztonsághoz, valamint az áldozatvédelemhez. A hagyományos büntető igazságszolgáltatási rendszerek gyakran reaktív módon kezelik a bűncselekményeket, a helyreállító megközelítés azonban a konfliktusok és bűncselekmények megelőzésére helyezi a hangsúlyt, a közösségi kapcsolatok megerősítése révén (Braithwaite, 2002). A helyreállító igazságszolgáltatás szerint a bűncselekmények következményeinek kezelésében nem elegendő az állami szankcionálás; az érintett felek (sértettek, terheltek és közösségek) bevonása kulcsfontosságú a valódi gyógyulás és megbékélés érdekében (Zehr, 2002). A resztoratív városok ezt a filozófiát alkalmazzák a városi tér egészére: minden szereplő, legyen az iskola, rendőrség, közösségi központ vagy önkormányzat, aktívan hozzájárul a helyreállító kultúra kialakításához. A resztoratív városokban a bűnmegelőzés nem kizárólagos rendészeti feladat, hanem egy komplex közösségi stratégia. A konfliktusok békés kezelése, a társadalmi igazságosság erősítése és a közösségi részvétel ösztönzése mind hozzájárulnak a biztonságosabb városi környezet kialakításához (Matczak, 2021).

Fontos megérteni, hogy a resztoratív város nem a büntető igazságszolgáltatás teljes helyettesítését célozza, hanem annak kiegészítését egy emberibb, közösségközpontú dimenzióval. A cél nem az, hogy a közösség helyettesítse az igazságszolgáltatást, hanem az, hogy erősítse az egyéni és kollektív felelősségérzetet, csökkentse a konfliktusok eszkalációját, és elősegítse a gyógyulást a közösségben. A fent vázolt célok megvalósulása közvetlenül kihat a bűnmegelőzésre. A társadalmi kohézió megteremtése kihat a lakosok biztonságérzetére. Ez az áldozattá válás megelőzése tekintetében hozhat eredményeket. A konfliktusok helyreállító szemléletű kezelése és a közösségi részvétel erősítése (közösségi bűnmegelőzés) pedig a bűnelkövetővé válás megelőzése és a bűnözéstől való visszatartás terén jelenik meg. A koncepció várostervezési

és -rendezési modellje – ideértve a várostervezési alapelveket és kihívásokat (Herke & Herke-Fábos, 2025a) – pedig a bűnalkalmak elkerülését (szituációs bűnmegelőzés) célozza meg. A szituációs bűnmegelőzés olyan környezeti tényezők módosítása, amelyek csökkentik a bűncselekmények elkövetésének lehetőségét, például közvilágítás javítása, átlátható közterek kialakítása, megfigyelőkamerák telepítése. Ez összhangban áll a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2024–2034) és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2024–2025. évekre vonatkozó intézkedési tervéről szóló 1291/2023. (VII. 19.) Korm. határozattal (a továbbiakban: Stratégia). A Stratégia és a resztoratív városmodell szoros kapcsolata mutatható ki (Herke & Herke-Fábos, 2025a). A resztoratív város koncepciója a célok megvalósulásához eszközöket is rendel, amelyek a következők:

- biztonságérzetet növelő technikai eszközök és berendezések, aminek környezeti és építészeti kriminológia bűnmegelőzési összefüggései is vannak (Russell, 2024; Lamoreaux & Sulkowski, 2021);
- resztoratív szemléleten alapuló építészeti és közlekedési megoldások (Kara, 2017; Herke et al., 2025);
- resztoratív konfliktuskezelési módszerek, azaz a helyreállító szemlélet intézményesülése (Fellegi, 2009);
- mikro- és makrószintű együttműködések.

A technikai eszközök és építészeti megoldások nemcsak fizikai biztonságot nyújtanak, hanem a közösségi tér minőségét is javítják.

A resztoratív város koncepciója nem pusztán elméleti konstrukció, hanem számos városban már a gyakorlatban is megvalósult. Az európai kontinensen kívül is több városban jelen van a resztoratív szemlélet. Tekintettel azonban a geopolitikai, társadalmi és kulturális hasonlóságra, a tanulmány keretei között az európai resztoratív városok (Herke & Herke-Fábos, 2025a) gyakorlatát vizsgáljuk összehasonlító jelleggel.

A resztoratív városmodell átültetése során elengedhetetlen a külföldi példák vizsgálata, mivel ezek egyfelől bevált gyakorlatokat kínálnak, amelyek segítik a helyi program hatékony kialakítását, másfelől rámutatnak azokra a buktatókra, amelyeket érdemes elkerülni. A nemzetközi gyakorlat vizsgálata továbbá azért is fontos, mert tapasztalatot, tanulságot és inspirációt nyújt, és egyúttal irányt mutat arra is, hogy hogyan kell a modellt Pécs sajátos társadalmi, kulturális és intézményi környezetére szabni. Így Pécs nemcsak adaptálhatja, hanem tovább is fejlesztheti a resztoratív város koncepcióját. A nemzetközi tapasztalatok és a resztoratív városokkal való kapcsolatfelvétel lehetővé teszik, hogy a pécsi adaptáció ne önálló kísérlet, hanem egy globális mozgalom része legyen. A nemzetközi kapcsolatok továbbá új együttműködési és finanszírozási

lehetőségeket is megnyithatnak. Mindezek együtt biztosítják, hogy a resztoratív városmodell ne pusztán formális kezdeményezés, hanem valós, fenntartható városi kultúra (Herke & Herke-Fábos, 2025b) lehessen Pécsen.

A nemzetközi gyakorlat vizsgálatának tanulságai több szinten – intézményi, közösségi, kulturális és politikai – jelennek meg:

- 1) Tanulás a bevált gyakorlatokból: összegyűjthetőek a jól működő programok és eszközök.
- 2) A hibák kiküszöbölése: a nehézségek megvizsgálása segít a rossz gyakorlatot elkerülni.
- 3) A helyi sajátosságok feltérképezése és összevetése a nemzetközi példákkal: a modell nem másolható automatikusan, az egyedi körülményekhez kell igazítani a koncepciót.
- 4) Nemzetközi legitimáció és együttműködés lehetősége: bizalmat nyújthat a kísérleti város lakosságának körében a nemzetközi példákhoz való kapcsolódás, ami finanszírozási potenciált jelenthet, ha például EU-s pályázatok (például Horizon Europe, CERV program), EFOP források, vagy más nemzetközi alapok elérhetővé válnak a resztoratív városi projektek számára.
- 5) Szempontrendszer (indikátor, módszertan) összegyűjtése a hatékonyságvizsgálathoz.

A vizsgált európai resztoratív városi modellek működése (Herke & Herke-Fábos, 2025a) alapján az 1. számú táblázat szemlélteti azokat a tanulságokat, amelyeket érdemes figyelembe venni az implementáció során.

1. számú táblázat

Összehasonlító táblázat az európai resztoratív városok gyakorlatáról

Város	Fő fókuszterület	Intézményi beágyazottság	Kiemelt gyakorlatok	Tanulságok
Hull (UK)	Iskolából indult, majd városi szintre kiterjesztve	Iskolák, gyermekvédelem, rendőrség, közösségi biztonság	Resztoratív körök, mediáció, tanár-diák kapcsolatok	Példa arra, hogyan válhat egy iskolai kezdeményezésből városi szintű program
Leuven (BE)	Iskolai és közösségi mediáció, bírósági alternatívák	Iskolák, városi bíróságok, közösségi projektek	Resztoratív körök, fiatalkorúak resztoratív eljárásai	Összekapcsolja az oktatási és igazságszolgáltatási szférát a kriminalizáció megelőzésére
Wrocław (PL)	Fiatalkorúak bűnmegelőzése és integrációja	Resztoratív központok, gyermekvédelmi intézmények, iskolák	Mediáció, közösségi események, resztoratív körök	A helyi központok kulcs szerepe a büntetőeljárások helyettesítésében és a fiatalok integrációjában
Brighton & Hove (UK)	Közösségi biztonság, ifjúsági programok, iskolák	Önkormányzat, iskolák, közösségi mediáció	RSQM minősítés, resztoratív találkozók, ifjúsági bűnmegelőzés	A minőségbiztosítás erősíti a resztoratív gyakorlatok legitimációját

Város	Fő fókuszerület	Intézményi beágyazottság	Kiemelt gyakorlatok	Tanulságok
Tempio Pausania (IT)	Helyi társadalmi konfliktus (börtön-építés) kezelése	Városi politika, közösségi részvétel	Párbeszédalapú konfliktuskezelés	Kisebb városokban is sikerrel alkalmazhatók resztoratív elvek
Como (IT)	Közösségi kohézió és társadalmi részvétel	Városi közösségi programok	Közösségi részvételt ösztönző programok, békés konfliktuskezelés	A resztoratív szemlélet eszköz a társadalmi szövet erősítésére

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A táblázatból jól látható, hogy a legtöbb városban az iskolai és közösségi színterek kiemelt szerepet kapnak a resztoratív szemlélet meghonosításában. Közös elem továbbá a különböző városi szereplők (oktatási, igazságszolgáltatási, rendészeti, szociális) szoros együttműködése. Az is megfigyelhető, hogy a sikeres modellek nem egyszerre, hanem fokozatosan, gyakran egy-egy pilot projektből (például iskolai program) kiindulva terjedtek el városszintre.

Ezek a városok jól szemléltetik, hogyan lehet a helyreállító igazságszolgáltatás elveit integrálni a városi élet különböző színtereibe. A resztoratív városok működésének legfontosabb tanulsága Pécs szempontjából az, hogy a modell csak akkor lehet sikeres, ha nem pusztán „bevezetett programként”, hanem a városi identitás részeként jelenik meg. Ehhez elengedhetetlen a politikai támogatás, az intézmények és civilek partnersége, a lakosság bevonása, valamint az egyetem szakmai bázisának kiaknázása. A táblázat jól mutatja, hogy Pécs adottságai kedvezőek: erős egyetemi háttér, sokszínű kulturális közeg, aktív civil szféra, meglévő áldozatsegítő intézmények.

Szemponatok és feltételek a koncepció alkalmazásához

A resztoratív város cím vagy elismerés nem egy egységes, nemzetközi szervezet által szabályozott minősítés, hanem inkább egy címke vagy törekvés, amit városok, civil szervezetek és helyi intézmények használnak a közösségi, oktatási, igazságügyi és szociális életben a resztoratív szemlélet beépítésére. A resztoratív városok listáját a European Forum for Restorative Justice kiadványa tartalmazza (Vasilescu, 2023a). Vannak azonban olyan alapkövetelmények és kritériumok, amelyeket a legtöbb elismert példánál megtalálunk.

- 1) Politikai és intézményi elköteleződés: a város vezetése (önkormányzat, polgármester) hivatalosan elköteleződik a resztoratív elvek mellett. Az elköteleződés iránti szándékot formailag is rögzítik stratégiai dokumentumban, amely az alapelveket, feladatokat, együttműködési formákat

tartalmazza (a részletszabályok kidolgozásának és a határidők kijelölésének formája az intézkedési vagy cselekvési terv). Fontos megjegyezni, hogy az elköteleződés nem maradhat szakpolitika szintjén, annak a város arculati elemeiben is meg kell jelennie (például városi logó, hivatalos kommunikáció, közterületi információs táblák, honlap, közösségi média jelenlétek, városi rendezvények arculata).

- 2) Partnerségi hálózat: az intézmények, szervezetek és hatóságok (együttesen: resztoratív háló – a városi intézmények és közösségek együttműködő rendszere, amely a helyreállító szemléletet képviseli és érvényesíti) összekapcsolódása és együttműködése a resztoratív észlelő- és jelzőrendszer alapja, amely a közösségi szövet (a közösség közös érdekein és szükségletein alapuló normák összessége) sérülése esetén időben és feladatorientáltan képes a sérülés kezelésére. Felismerve a problémamegoldás multidiszciplináris megközelítésének szükségességét, megállapíthatjuk, hogy mindennek kulcsa az együttműködés, nemcsak a polgárok közösségén belül, hanem a döntéshozó fórumok szintjén is (D. Horváth, 2025).
- 3) Oktatás és képzés: a szemlélet adaptálásához szükséges, hogy annak alkalmazása ne egyedi, hanem általános legyen. Így szükséges a resztoratív háló (iskola, rendőrség, szociális szolgáltatások, igazságszolgáltatás, civil szféra, vallási közösségek, sportegyesületek) tagjainak folyamatos képzése, tréningek szervezése a pedagógusoknak, rendőröknek, szociális munkásoknak, bíróknak, közösségi vezetőknek. Az iskolák iskolai mediációs programokkal és resztoratív körökkel kezelik a diákok közötti konfliktusokat, a rendőrség közösségi rendőrségi modellel és prevenciós programokkal kapcsolódik be, míg a szociális szolgálatok családi döntéshozó csoportkonferenciákon keresztül vonják be az érintetteket. Az intézményközi együttműködés révén minden városi szereplő részt vállal a helyreállító szemlélet megvalósításában, ugyanis a sikeres resztoratív városok egyik közös jellemzője, hogy nagy hangsúlyt fektetnek a helyreállító gyakorlatok oktatására (Macdonald, 2009).
- 4) Gyakorlati programok feltételeinek megteremtése a közösségi konfliktusok rendezése érdekében: a konfliktuskezelési fórumok (resztoratív körök és konferenciák, Városi Resztoratív Központ) létrehozása segítséget nyújthat a közösség életének különböző szegmenseiben.
- 5) Tájékoztatás, nyilvánosság és közösségi részvétel: Matczak szerint a resztoratív városok az állampolgárokat nemcsak passzív megfigyelőként kezelik, hanem aktív alakítóként vonják be a konfliktuskezelési és döntéshozatali folyamatokba (Matczak, 2021). A koncepció átvételéhez elengedhetetlen a lakosság tájékoztatása és felvilágosítása a resztoratív város működéséről.

Fontos tudni, hogy mit jelent a személyekre és a közösségre nézve a resztoratív háló. A tájékoztatás feltétele tehát, hogy a koncepció kapjon megfelelő nyilvánosságot (plakátok, tájékoztató füzetek offline és online, lakossági fórumok, média támogatása). A resztoratív szemlélet sarokköve a közösség döntéshozatalban való részvétele. Ezért a tájékoztatás részét kell képezze a meghallgatás és véleménynyilvánítás lehetősége.

- 6) Kutatás és mérhetőség: a „testreszabott” koncepció kidolgozásában a resztoratív háló tagjai mellett a kutatóintézetek részvétele is indokolt az elméletre épülő gyakorlati konstrukció kereteinek lefektetése és folyamatos (hatékonyságvizsgálaton alapuló) felülvizsgálata érdekében.

A mérhetőség érdekében olyan indikátorokat érdemes kidolgozni, mint például

- a közösségi mediációs eljárások száma és sikeres lezárásuk aránya;
- a lakosság biztonságérzetének változása (felmérésekkel);
- a közösségi programokon való részvétel alakulása;
- az iskolai fegyelmi esetek csökkenése;
- a visszaesési arány alakulása a resztoratív programokban résztvevőknél.

Összefoglalva: egy város akkor kerülhet fel a „resztoratív városok listájára”, ha nemcsak egy-egy intézményben jelenik meg a resztoratív szemlélet, hanem átfogó, városszintű stratégiaként, több szektor összefogásával és politikai támogatással valósul meg.

Helyzetkép: Pécs adottságai

A kutatás középpontjába azt a kérdést állítottuk, hogy vajon alkalmas-e Pécs a resztoratív városi koncepció adaptálására az erőforrásai és adottságai alapján. A helyzetkép feltárása alapvetően az intézményi, szervezeti és finanszírozási szempontok feltárását és a kulturális és társadalmi attitűdök vizsgálatát igényli, de a kutatás nem nélkülözheti a következő szempontok együttes elemzését sem:

- városi identitás,
- a város demográfiai és szociális jellemzői,
- a közbiztonsági helyzete és a helyi rendészeti kihívások,
- a civil és közösségi szereplők jelenléte,
- az ifjúsági és iskolai bűnmegelőzés helyzete,
- a lakosság döntéshozatalban való részvétele,
- a helyi jó gyakorlatok, a közterületek,
- közösségi terek és városi programok.

A helyzetelemzés során Pécs városának stratégiai dokumentumaira támaszkodtunk. Megvizsgáltuk Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 57/2025. (II. 20.) számú határozatát Pécs Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának (továbbiakban: FVS) és TOP Plusz Városfejlesztési Programtervének (továbbiakban: TVP) módosításáról, valamint áttekintettük Pécs Megyei jogú város 2024-ben elfogadott Közbiztonsági és Bünmegelőzési Konceptióját (továbbiakban: Konceptió) és az ennek végrehajtásához kapcsolódó cselekvési tervet (továbbiakban: Cselekvési terv).

A TVP a város jövőképét a következők szerint határozza meg: *„Pécs legyen olyan város, ahol jó élni, és lakói szeretnek is élni. Az életminőség közelítsen az európai élvonalhoz. A város lakossága formálódjon közösséggé. A város szerezze vissza történelmileg kialakult térségi, nagytérségi szerepeit és súlyát.”* A jövőkép kibontása harmonizál a resztoratív város működésével: Pécs vonzó életperspektívát nyújtó foglalkoztatási feltételeket kínáljon, és egyúttal a lakoságnak a városhoz fűződő pozitív érzelmi viszonya, elégedettsége, a városért való tenni akarása is járuljon hozzá a város megtartó- és fejlődőképességéhez. A város legyen vonzó a mindenkori lakói és az ide érkezők számára is, magas szinten biztosítsa a kor követelményeinek megfelelő környezeti, anyagi, szolgáltatási feltételeket. A fenntartható fejlődésre képes térségi vonzasközpont kialakításához a TVP tervezett stratégiai és horizontális célokat társít. Stratégiai célok az egészséges környezet biztosítása, a fenntartható, fejlődő társadalom, a város gazdasági alapjainak újjáépítése és a kompakt város (kiegyensúlyozott városszerkezet). Horizontális cél lehet a cselekvőképesség, a sokféleség növelése, a rendszerhatékonyág, az esélyteremtő hozzájárulás és a pozitív kommunikáció.

A Pécs városát alkotó közösség identitásáról az FVS-ből tájékozódunk. Pécs fontos az emberek számára a helyi identitás. Ezt fejezi ki a Tüke elnevezés is a tősgyökeres pécsiekre. A helyi identitás ismérve, fontos alapja a lokálpatriotizmus, amely a város iránti elköteleződés mellett egy mindenki számára nyitott és befogadó hozzáállást is magában hordoz. A helyi identitás megőrzésének legkézzelfoghatóbb feladatát a helyi épített örökség és művészeti értékek megőrzése jelenti. A kultúra mellett a sport közösségkövacsoló ereje is hozzájárulhat a helyi identitás erősítéséhez. Az idősebb generációk tudásának átadása alapvető fontosságú lehet a helyi identitás megőrzésében. A városban egyébként is jellemző előregedés mellett az időseket aktívabban be kell vonni a város fejlesztéseibe és jövőjének tervezésébe. Ehhez olyan eszközökre van szükség, amelyek az ő számukra is vonzó és ösztönzőleg hat.

Az FVS a város demográfiai és szociális jellemzőit is értékelte. A helyzetértékelés eredménye szerint Pécsen több szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület is található, amelyek évtizedekre visszavezethető problémákra hívják

fel a figyelmet, és újabb társadalmi csoportok leszakadásához vezethetnek. Az előregedés és a fiatalok elvándorlása sebezhetőbbé teszi az idősebb rétegeket. Az egyre nagyobb számú idősekre különösen nagy figyelmet kell fordítani a jövőben. Az előregedés ellensúlyozására a fiatalok megtartását támogató programokat is indítani kell, például egy fecskesház-programot. A városban több száz olyan család van, akik rendszeres segítségre szorulnak a város részéről. A leszakadó, segítségre szoruló és mélyszegénységben élő rétegeket segítő programok esetében a jövőben lényegesen nagyobb hangsúlyt kell fektetni a fenntarthatóságra, hiszen a múltbéli tapasztalatok azt mutatták, hogy a programok eredményei rövid életűek voltak.

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata irányítási és működési rendjét az önkormányzat 37/2019. (XI. 15.) számú önkormányzati rendelete szabályozza *Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének Szervezeti és Működési Szabályzata* címmel. A dokumentum információkat tartalmaz a város döntéshozatali mechanizmusáról. Általánosan az állandó bizottságok tesznek javaslatot és készítik elő a profiljukhoz tartozó stratégiai döntéseket, amelyeket a közgyűlés hoz meg. A városfejlesztési, városrendezési, energetikai, idegenforgalmi és közlekedési döntések előkészítéséért a Városfejlesztési és Kommunális Bizottság felelős. A városfejlesztést érintő stratégiai dokumentumok, pályázatok előkészítéséért, a bizottságok részére történő előterjesztéséről az önkormányzat 100%-os tulajdonában lévő Pécs Városfejlesztési Zrt. gondoskodik, és a megvalósítás folyamatában biztosítja a projektmenedzsmenetet. A szakbizottság(ok) közül a Környezetvédelmi és Innovációs Bizottság foglalkozik döntően a zöld, városüzemeltetéssel kapcsolatos fejlesztési, „Okos Város” feladatokkal, amelyekhez szorosan kapcsolódnak a digitalizáció és az innováció kérdéskörei. Az FVS-t megelőző, 2014-ben elfogadott stratégia (továbbiakban 2014-es Stratégia) készítése során a közösségi szemléletű helyi kormányzás szempontja fontos szerephez jutott, a kooperatív kormányzás jegyében „ko(o)rmányzás” megnevezéssel került be a stratégiába. A 2014-es Stratégia készítésével párhuzamosan számos ágon zajlott partnerségi egyeztetés. Rendezvény, változatos kommunikációs formában történő bevonás keretében (jövőműhelyek, virtuális és fizikai ötletláda, Facebook-csoport, flashmob, városrészi fórumok, honlap, civil szervezetek bevonása stb.) hozzávetőlegesen 1500 fő, a lakosság 1%-a kapcsolódott a tervezési folyamathoz közvetlen résztvevőként vagy követőként, és számos szakmai rendezvényre, lakossági fórumra került sor. Mintegy ötven fő városfejlesztésben érintett szakember (szakmai civil szervezeti keretben) részletes kérdőíves megkérdezés formában, és több lépésben rendezett szakmai fórumon segítette a tervezést. A kiértékelt kérdőívek eredményei a tervezés során közvetlenül felhasználásra kerültek. A városrészeket érintő célok,

beavatkozások rendszerét városrészi fórumokon ismerhette meg az érdeklődő lakosság, jelentős számú részvétel mellett. A kooperatív kormányzás gyakorlati szempontból a SMART CITY modell keretében jutott jelentős potenciális szerephez. A modell a stratégiai és az operatív döntéselőkészítési, döntéshozatali és működési folyamatokban alapvető szerepet szán a partnereknek, partnerségi platformok keretében. A 2014-es Stratégia készítésének folyamatáról elmondható, hogy az előkészítés és a megvalósítás időszakában jelentősen nőtt a lakosság érdeklődése és részvétele a városi és a lakókörnyezeti döntések előkészítése és megvalósítása során.

Intézményi partnerség kapcsán az FVS a város jövője szempontjából a Pécsi Tudományegyetemmel, a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamarával, a Pécsi Egyházmegyével és a KLIK-kel való együttműködést emeli ki. Az önkormányzattól elkülönült döntési kompetenciák körére vonatkozó stratégiai megközelítés az, hogy az önkormányzat „primus inter pares” szereplőként jogosult és hivatott a város fejlődését jelentősen befolyásoló szereplők hálózatos együttműködésének koordinálására, ideértve azokat a szereplőket is (például az önkormányzaténál nagyobb költségvetéssel és adott esetben akár érdekvénesítő képességgel rendelkező PTE), akik az önkormányzattól függetlenül is jogosultak és képesek a város életét jelentősen befolyásoló döntéseket hozni.

A civil szervezetek kiemelt szerepet játszanak az emberek különböző kapcsolati hálóinak építésében. Az FVS szerint Pécsen 2020-ban a Törvényszék közhiteles adatbázisában nyilvántartott klasszikus civil szervezetek száma 1072 volt, ebből 570 egyesület és 502 alapítvány. Tevékenységcsoport szerinti megoszlása alapján – a nonprofit szektor egészén belül – a civil szervezetek valamennyi tevékenységcsoportban jelentős, jellemzően 80% feletti aránnyal képviseltetik magukat. A legtöbb szervezet oktatási, képzési és ismeretterjesztési területen tevékenykedik, amely arány az országosan mért adatoknál is magasabb. Az oktatási területen túl az országos megoszlási viszonzszámot meghaladó arányban képviseltetik magukat. Ide tartoznak

- a kultúra területén működő szervezetek,
- a szociális szervezetek,
- az egészségügyi ellátással foglalkozók,
- a vállalkozói, szakmai, munkavállalói érdekképviselet szervezetei,
- a kutatás, fejlesztés, a jogvédelem és
- az általános adományozás szervezetei is.

A pécsi nonprofit szektor teljes humán erőforrása 2018-ban 9136 fő volt, és ebből 3048 fő fizetett alkalmazott. A fizetett alkalmazottak 24,6%-a, 749 fő, a klasszikus civil szervezetek munkatársa volt. Mindemellett – a civil szektor

humán kapacitásának súlyát egyértelmű és domináns módon – az önkéntesek alkották (3712 fő), ami a civil szektor humán erőforrásának 62,5%-át tette ki. Az önkéntesek mozgósításának szervezése a civil szektor specifikus képessége. Ezt mutatja, hogy míg a nonprofit szektor összes önkénteseinek száma 2018-ban 3871 fő, ennek 95,9%-a a civil szektorban tevékenykedett. A városnak – a közösségi és közszolgáltatási feladatainak ellátásában, krízisfeladatok rugalmas kezelésében – érdeke a speciális részfeladatokra kiképzett, mobilizálható, önkéntesek számának növelése. A városi feladatellátásba is bekapcsolható önkéntesség fejlesztése stratégiai feladat, amelynek koncepcionális és operatív tervét a város a „*Pécs város önkéntesség-fejlesztésének és a pécsi közösségépítő és önkéntes központ működtetésének stratégiája*” című dokumentumában rögzíti.

A dokumentumok helyzetértékelésének és a resztoratív város koncepciójának összevetése kapcsán megállapítható, hogy több ponton is erős kapcsolódás mutatható ki:

- Az FVS szemléletéből kibontakozik a megtartó város dimenzió, a partnerségi alapú városirányítás, az okos és reziliens város koncepciója, a humán közszolgáltatások és a közösségi részvétel, valamint az antiszegregációs terv. Összességében a dokumentum strukturális és értékalapú keretet nyújt a resztoratív várossá váláshoz: a partnerség, a társadalmi inklúzió, a közösségi döntéshozatal és a fenntartható, emberközpontú városirányítás mind kulcspontjai, amelyekre a resztoratív városi modell építhet.
- A TVP a stratégiai céljainak megfogalmazásán és a beavatkozási pontok kijelölésén keresztül kapcsolódik a koncepcióhoz. A dokumentum alapvetően a közösségi, inkluzív és partnerségi szemléletet támogatja. A fő kapcsolódási pontok a következők: a fenntartható, fejlődő társadalom, az esélyteremtő hozzáférés és felelősségvállalás (horizontális célok), a közösségek fejlesztése és a partnerség, a pozitív kommunikáció és részvételi kormányzás, a szociális és oktatási beruházások, valamint a zöld és egészséges városi környezet. Tehát a TVP strukturálisan és értékrendileg is összhangban van a resztoratív város koncepciójával.

A közbiztonság helyzetére és a helyi rendészeti kihívásokra reagál a helyi közbiztonsági és bűnmegelőzési koncepció a földrajzi, gazdasági, közigazgatási és társadalmi tényezők figyelembevételével. A Koncepció a bevezetőjében az önkormányzati törvény és a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája mellett kifejezetten utal a Stratégiára, és arra, hogy annak alapján a közbiztonság javítása, a bűnözés elleni összefogás érdekében újra kell gondolni a teendőket, elemezni és prognosztizálni kell a várható folyamatokat, valamint ajánlásokat kell tenni a szükséges tennivalókra. A Koncepció szerint a célok és feladatok

meghatározásának alapja a problémák feltárása, a helyzet pontos elemzése és adekvát megítélése. A helyzetértékelés kiindulópontja a környezeti elemek olyan szempontú számbavétele, hogy mik a földrajzi, gazdasági, közigazgatási és társadalmi feltételek kockázatai, közbiztonságra gyakorolt hatásai. A helyzetelemzésből levonható következtetések szerint Pécs városa megfelel az országos átlagnak, sem pozitív, sem negatív értelemben nem tér el a nagyvárosok közbiztonsági állapotaitól. Az objektív helyzet és a polgárok szubjektív biztonságérzete azonban nincs szinkronban egymással. A közbiztonság valós állapota jobb, mint a polgárok erről való vélekedése, mindazonáltal a lakosság egy része – különösen a keleti városrészben – a bűnözéstől való félelem mítoszában él. Az írott sajtó és a média szerepe ebben óriási, mert a negatív események (szenzációk) kapnak aránytalan publicitást, míg a bűnmegelőzési, figyelemfelhívó üzenetek alig jönnek át a tömegkommunikáción. Az önkormányzat közbiztonság javítását célzó intézkedései a rendeletalkotás, és az irányítása alatt működő 14 közterület-felügyelet helyi rendészeti feladatainak meghatározása.

A közbiztonsági piac szereplőinek összefogása érdekében Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata létrehozta a Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Tanácsot. A tanács munkája során végzett helyzetelemzésekkel, tapasztalatok összegzésével, valamint a megfelelő következtetések levonásával, és az ennek alapján történő közös cselekvési tervek kidolgozásával koordinálja a közbiztonságban és a bűnmegelőzésben szereppel rendelkezők munkáját. A társadalom tagjai nem ismerik kellően a közbiztonsággal kapcsolatos feladataikat és jogaikat, nincsenek megfelelően tisztában a védekezés lehetőségeivel, a bűnmegelőzés módszertanával és eszközrendszerével. A bűnüldözés és igazságszolgáltatás csak részben tud megfelelni a lakosság közbiztonsággal kapcsolatos elvárásainak. Az egyes rétegek társadalmi leszakadása, a roma kisebbség szegregációja, a velük kapcsolatos előítéletesség a bűnözést gerjesztő tényezővé váltak. A fiatalok bűnelkövetők többsége olyan hátrányos helyzetű, marginális családi környezetből származik, ahol a szegénység, a munkanélküliség és a napi szociális problémák meghatározó élményt jelentenek. A helyzetelemzés szerint sok családban alkalmanként vagy rendszeresen szóbeli, fizikai, pszichikai, gazdasági vagy szexuális erőszak történik. A lakókörnyezet tagja segítséget, segélykérést ritkán kezdeményez, mivel a szomszéd magánéletébe nem szívesen avatkozik be. A bántalmazás megelőzésében a jelzőrendszer gyakran eszköztelen. A cselekményeknél a látencia továbbra is jelen van. A média kommunikációja a megtörtént véres eseményekre fókuszál. Az áldozattá válás megelőzése és az áldozatsegítés hatékonysága az utóbbi időben javult. Pécssett – az elmúlt öt év átlagát tekintve – évente 4900 személy válik bűncselekmény sértettjévé (áldozatává). A vagyoni elleni bűncselekményekkel okozott kár megtérülésére,

megterítésére vonatkozó esély igen alacsony, azonban a közvetítői eljárás (mediáció) intézményének megjelenésével a vagyoni kár megtérülésének esélye az eljárásokban némiképp megnövekedett. Az áldozattá vált személyek segítése, a lakossági jogsegély-szolgáltatás, a tájékoztatás már szervezett keretek közé illeszkedik, a Baranya Vármegyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálat Áldozatsegítő Osztálya hatékonyan kezeli a sértettek ügyeit. Az áldozattá válás megelőzése érdekében a rendőrség a lakosság széles rétegeit célzó bűnmegelőzési programokat folytat önállóan, és különböző állami és civil szervezetekkel közösen. A létrejött áldozatsegítés állami rendszere (ÁSK), valamint a rendőrkapitányságon 2021. szeptembere óta működő *Fókuszban az áldozat* elnevezésű áldozatsegítő program, két fő függetlenített rendőr áldozatvédelmi referens közreműködésével jól működik a régióban.

A Konceptió célja a stratégiai célok és prioritások konkrét helyzetelemzés alapján történő kijelölése, valamint az, hogy a Konceptió megfelelő keretet nyújtson a széles körű összefogásra, a közös feladatok eredményes ellátására.

A Konceptió az elmúlt évek adatait vizsgálva az alábbi négy célt tűzte ki az elkövetkező tíz évre:

- szemléletváltás a közbiztonsággal kapcsolatosan (a közösségi biztonságkezelés szemléletének és módszertanának a meghonosítása);
- a bűnözés csökkentése (mennyiségi és minőségi téren egyaránt);
- rendfenntartás a közterületeken és a közutakon;
- a lakosság biztonsági elvárásainak való megfelelés (olyan programok, projektek elindítása és menedzselése, amelyek a polgárok szubjektív biztonságérzetét pozitív irányban befolyásolják).

A célokhoz fűzött konkrét intézkedési javaslatok több szempontból is kapcsolódnak a resztoratív várossá válás lehetőségéhez, még ha a dokumentum ezt a fogalmat expliciten nem is használja.

- 1) Társadalmi együttműködés és biztonságkezelés: a Konceptió hangsúlyozza a közbiztonságot mint összetársadalmi felelősséget. A biztonság nem kizárólag a rendőrség vagy az állami szervek feladata, hanem az egyének, közösségek és civil szervezetek részvételével biztosítható – ez a resztoratív igazságszolgáltatás egyik alapelve.
- 2) A bűnisméltés megelőzése: a Konceptió kiemeli a bűnisméltés megelőzésének fontosságát, például az utógondozás, pártfogás és a családtagok támogatása révén. Ez a resztoratív elvek (reintegráció, felelősségvállalás, közösségi gyógyulás) gyakorlati alkalmazása.
- 3) Közösségi bűnmegelőzés és szemléletformálás: a Konceptió hangsúlyozza a közösségi biztonságkezelést, a szomszédsági együttműködések,

a polgárőrség szerepét, valamint a lakosság bevonását. Ez teljesen egybevág a resztoratív város szemléletével, ahol a helyi közösségek aktív szereplői a bűnmegelőzésnek és konfliktuskezelésnek.

- 4) Gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése: a fiatalkorúak kriminogén környezetéből fakadó problémák szoros kapcsolatban állnak a resztoratív város megközelítéssel. A Konceptió kifejezetten fókuszál a gyermekvédelem, iskolai programok, prevenció, drogreprevenció és szociális beavatkozás erősítésére.
- 5) Áldozatsegítés és mediáció: a Konceptió megemlíti a mediáció intézményét és az áldozatsegítő rendszer fejlesztését, ami szintén a resztoratív igazságszolgáltatás lényegi eleme.

Tehát bár a resztoratív város kifejezés nem szerepel a Konceptióban, annak sok eleme harmonizál ezzel az elképzeléssel. A közösségi alapú bűnmegelőzés, az elkövetők reintegrációja, a társadalmi felelősségvállalás és az áldozatok támogatása mind-mind alapjai lehetnek egy resztoratív szemléletű városmodell kiépítésének (Herke & Herke-Fábos, 2025a).

A Konceptió végrehajtásához nyújt segítséget a *Cselekvési terv a Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Konceptiója végrehajtásához 2024.-től 2025. 12. 31-ig* című dokumentum. A dokumentum nem resztoratív igazságszolgáltatási programként íródott, de szemléletében és szerkezetében számos ponton előkészíti a terepet a resztoratív város modell számára. Ezek a következők: közösségi együttműködés és részvétel, partnerség és hálózatos működés, prevenció és szemléletformálás, áldozatsegítés és közösségi gondoskodás, biztonságérzet mint közösségi érték, fenntartható, együttműködésen alapuló irányítás. A biztonságérzet tudatos építése megvalósulhat közösségi fórumok szervezésével, átlátható kommunikációval a városi intézkedésekről, közösségi rendőrségi modell alkalmazásával és a lakosság aktív bevonásával a városfejlesztési döntésekbe.

A kutatásban alkalmazott szempontrendszer megvizsgálásával a következő érveket gyűjtöttük össze annak alátámasztására, hogy Pécs az adottságai alapján alkalmas a resztoratív város koncepciójának gyakorlati alkalmazására.

- Történelmi hagyományok: Pécs több ezer éves múltra visszatekintő város, ahol a kultúrák és vallások találkozása mindig is meghatározó volt. A város a római kori Sopianae-tól a középkori püspöki székhelyen át a török időköt megélt városi közösségekig mindig is a béke, együttélés és kulturális sokszínűség szimbóluma volt. Ezek az értékek jól rezonálnak a resztoratív igazságszolgáltatás alapelveivel, mint a párbeszéd, a közösségi részvétel és a történelmi tanulságokból való építkezés.

- Egyetemváros: elmélet és gyakorlat találkozása, nációk és generációk együttélése. A Pécsi Tudományegyetem Magyarország egyik legnagyobb és legszínesebb felsőoktatási intézménye. Az egyetem interdiszciplináris tudásbázisa lehetővé teszi, hogy a resztoratív szemlélet elméleti megalapozottsággal, kutatással és innovatív programokkal találkozzon. Emellett az egyetem nemzetközi hallgatói közössége és a fiatalok jelenléte hozzájárul egy befogadó, nyitott és tanulásra kész városi klíma kialakulásához.
- Lakosságszám: Pécs mintegy 135–140 ezer fős lakossága ideális méretet jelent egy resztoratív város számára; elég nagy ahhoz, hogy sokféle társadalmi réteg, kihívás és szolgáltatás jelen legyen, ugyanakkor elég „kicsi” ahhoz, hogy a közösségi kapcsolatok, a hálózatépítés és az informális megoldások hatékonyan működjenek.
- Előremutató együttműködés az állami és civil szektor között: Pécsen hosszú múltra tekint vissza az önkormányzati, civil és egyházi szereplők közötti párbeszéd, különösen a szociális, oktatási és kulturális szférákban. Ez az együttműködési kultúra kiváló alapot biztosít ahhoz, hogy resztoratív megközelítések bevezetésére és fenntartására széles társadalmi bázis alakuljon ki.
- Partneri és szakmai együttműködés a büntető igazságszolgáltatás és a gyermekvédelmi szektor között: Pécsen már több példa van a gyermekvédelmi szakemberek és az igazságszolgáltatási rendszer közötti interprofesszionális együttműködésre. Ilyen például az Esztergár Lajos Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központ aktív kapcsolata a rendőrséggel, bíróságokkal és gyámhatóságokkal. Ez a szinergia elengedhetetlen egy resztoratív város kialakításához.
- Resztoratív gyakorlatok ismerete és alkalmazása: a városban már jelen vannak resztoratív elemeket alkalmazó programok (például iskolai konfliktuskezelés és szemléletformálás, közösségi konfliktuskezelés, ifjúságsegítő műhelyek), valamint több szakember rendelkezik mediációs és resztoratív módszertani ismeretekkel. Ez a meglévő tudásbázis kiváló alap a resztoratív városi modell kiszélesítéséhez.
- Épített környezet és természeti adottságok lehetővé teszik a közösségi összekapcsolódást: a város szerkezete (történelmi belváros, közösségi terek, zöldfelületek, városrészek közötti kapcsolódási pontok) elősegíti a fizikai és társadalmi közösségépítést. A Tettye, a Mecsekoldal vagy éppen a Zsolnay Negyed olyan helyszínek, amelyek a közösségi programok, közös élmények és párbeszéd katalizátorai lehetnek.
- Vidéki viszonylatban a legmagasabb szintű igazságszolgáltatási szervek: Pécs rendelkezik ítélőtáblával, törvényszékkal, közigazgatási és munkaügyi bírósággal, járásbírósággal (és ezzel párhuzamosan ügyészségekkel, illetve

rendőr-főkapitánysággal és rendőrkapitánysággal is), valamint kiemelkedően képzett jogásztársadalommal (Ügyvédi Kamara, Állam- és Jogtudományi Kar). Ezek a szakmai erőforrások lehetővé teszik a resztoratív igazságszolgáltatás beágyazását a formális struktúrákba is.

- Vármegyei Bűnmegelőzési Tanács: a Baranya Vármegyei Bűnmegelőzési Tanács többszereplős együttműködési fórum, amely koordinációs szerepet vállal a helyi bűnmegelőzési stratégiákban. Ez a testület lehet a resztoratív város koncepciójának stratégiai partnere, ahol a célzott fellépés helyett a megelőző, közösségi és helyreállító megközelítés kerülhet előtérbe.
- Pécsi Áldozatsegítő Központ: helyi szinten kapocsként működik az igazságszolgáltatás, a rendőrség, a gyermekvédelem és a civil szféra között, ezzel megerősítve a városi resztoratív hálózatot. Az áldozatsegítő szakember multidimenziós szakértelemet igénylő szociális munkát végez, feladatellátása jogágakat átívelő tudást feltételez (Herke-Fábos, 2023). Az Áldozatsegítő Központ nemcsak közvetlen segítséget nyújt az áldozatoknak, hanem hozzájárul a bizalomépítéshez is: jelzése, hogy a város törődik a sérelmeket szenvedettekkel. Ez a szemlélet harmonizál a resztoratív városmodell működésével.
- Közösségi foglalkoztató: a 2017 óta működő közösségi foglalkoztató a Pártfogó Felügyelői Szolgálat háttérintézményeként működő speciális intézmény, amelynek legfontosabb funkciója az alternatív szankciók, illetve helyreállító igazságszolgáltatási eszközök körének bővítése. A közösségi foglalkoztatóban a resztoratív szemléleten alapuló egyéni és csoportos foglalkozásokat tartanak. A csoportos foglalkozások közül a leggyakoribbak a szociális készségfejlesztő és agresszióhelyettesítő, valamint az értékrend korrekciós foglalkozások (Herke-Fábos, 2019). A közösségi foglalkoztató évente több tucat fiatallal foglalkozik, akik közül sokan sikeresen visszailleszkedtek a társadalomba, továbbtanultak vagy munkát találtak. A programban részt vevők visszajelzései alapján jelentősen javult a társadalmi beilleszkedésük és csökkent a visszaesés kockázata.
- Pécs Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Koncepciója: ahogyan azt korábban részleteztük, Pécs rendelkezik közbiztonságra és bűnmegelőzésre vonatkozó önálló koncepcióval, amely keretet adhat a resztoratív elemek integrálásához. Ezáltal nemcsak új programokat lehet elindítani, hanem a meglévő struktúrákat is resztoratív szemléletmóddal lehet átalakítani.
- Turisztikai vonzáskörzet központja: Pécs kulturális és turisztikai jelentősége kiemelkedő, ami lehetőséget ad arra, hogy a resztoratív város koncepcióját nyitott, befogadó és nemzetközileg is elismert narratívaként építsék fel. A turisták és a nemzetközi partnerek elérése növeli a város nemzetközi presztízsét, és modellértékű kezdeményezéssé válhat.

- Meghallgató és Terápiás Központ: a Meghallgató és Terápiás Központ tevékenységében megjelenik a resztoratív szemlélet, különösen a gyermek sértettekkel való bánásmód területén. Ez az intézmény lehet a város resztoratív struktúrájának egyik központi pillére, modellértékű együttműködésekkel és tapasztalatmegosztással (Herke & Herke-Fábos, 2025a).

Javaslatok a resztoratív városmodell bevezetéséhez Pécs városában

Összegzésként megállapítható, hogy a vizsgált dokumentumok alapján Pécs adottságai és stratégiái kedvező alapot biztosítanak a resztoratív városmodell bevezetéséhez. A város történelmi identitása, erős közösségi hálózatai (önkormányzat, civil szervezetek, egyházak, egyetem) és meglévő bűnmegelőzési programjai mind azt jelzik, hogy a resztoratív elvek integrálása reális és időszzerű törekvés. A nemzetközi példák azt mutatják, hogy egy város akkor válik valódi resztoratív várossá, ha az új szemlélet nem csupán elszigetelt programként, hanem a városi működés szerves részeként jelenik meg. Ennek fényében a tanulmány az alábbi hosszú távú javaslatcsomagot fogalmazza meg Pécs számára a resztoratív városmodell gyakorlati megvalósításához.

- Politikai elköteleződés és stratégiai integráció: az első és legfontosabb lépés egy városi szintű, hivatalos elköteleződés a resztoratív alapelvek mellett. Ennek keretében Pécs vezetése foglalja bele a resztoratív város vízióját a város stratégiai dokumentumaiba és arculatába. Egy városi szintű határozat vagy stratégiai terv rögzíthetné a resztoratív szemlélet alapelveit, célkitűzéseit és a megvalósítás ütemezését. Fontos, hogy ez ne csak formális dokumentum legyen, hanem átfogó várospolitikai irány, amely a mindennapi döntéshozatalban is tükröződik. A politikai támogatás biztosítja, hogy a resztoratív törekvések hosszú távon is fennmaradjanak, és ne elszigetelt projektként, hanem Pécs városi identitásának részeként legyenek jelen.
- Interdiszciplináris resztoratív háló kiépítése: hozzák létre a resztoratív város intézményközi együttműködési hálózatát, amely összekapcsolja az érintett szereplőket – önkormányzat, rendőrség, igazságszolgáltatás, oktatási és gyermekvédelmi intézmények, szociális szolgálatok, civil szervezetek, vallási közösségek és a Pécsi Tudományegyetem szakértői. A szerveződés formájától függetlenül a modellprogram megismertetésében kiemelkedő szerepet kell betöltenie egy „szakértő” civil szervezetnek. Ez a partnerségi hálózat szolgálhat jelzőrendszerként is: ha a közösségi szövet sérül (konfliktus, bűncselekmény, áldozattá válás), a hálózat tagjai közösen, összehangoltan

reagálnak. Rendszeres egyeztető fórumok (például Resztoratív Város Munkacsoport vagy Kerekasztal) biztosíthatják, hogy az egyes szektorok megosszák tapasztalataikat, és közösen dolgozzanak ki megoldásokat. A Pécsen már működő Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Tanács bevonásával a resztoratív szemlélet integrálható a jelenlegi bűnmegelőzési együttműködésekbe, kiegészítve azokat a helyreállító igazságszolgáltatás eszköztárával.

- Képzés és szemléletformálás minden szinten: a resztoratív kultúra meghonosításához elengedhetetlen a részt vevő szakemberek és lakosok oktatása. Indítani kell átfogó képzési programokat a hálózat tagjai számára: pedagógusok, rendőrök, szociális munkások, bírák, ügyészek, közösségi mediátorok és civil aktivisták részére egyaránt. A képzések témája a resztoratív konfliktuskezelés módszerei (mediáció, resztoratív körök vezetése, helyreállító konferenciák technikái) és a szemlélet alkalmazása a mindennapi munkában. Az iskolák kiemelt szerepet kapnak: be lehet vezetni a resztoratív iskolai programokat, amelyek keretében a diákok és tanárok megtanulják a konfliktusok békés rendezését és a felelősségvállalást. Ennek mintájául szolgál Hull városának gyakorlata, ahol az iskolai resztoratív körök eredményessége megalapozta a városi szintű kiterjesztést. Emellett fontos a lakossági szemléletformálás is: tájékoztató kampányok, workshopok, közösségi fórumok révén ismertetni kell a pécsiekkel, mit jelent a resztoratív város és milyen előnyökkel jár az ő mindennapi életükre nézve. A nyilvánosság aktív bevonása növeli a társadalmi elfogadottságot és erősíti a közösségi részvételt a programokban.
- Pilot projektek indítása és hosszú távú intézményesítés: A koncepció gyakorlati kipróbálására rövid távon érdemes néhány kulcsterületen pilot projekteket indítani. Például:
 - Városi Resztoratív Központ létrehozása egy városrészen belül, ahol helyi konfliktusokat (szomszédsági viták, családi konfliktusok, kisebb szabálysértések) képzett mediátorok segítségével rendeznek.
 - Iskolai resztoratív program egy-két kiválasztott pécsi iskolában, amelynek keretében a közösségi konfliktusokat resztoratív körökkel és konferenciákkal kezelik.
 - Ifjúsági resztoratív igazságszolgáltatási pilot a fiatalkorúak számára: a rendőrség, ügyészség és bíróság bevonásával olyan elterelő program, amelyben a fiatalkorúak és a sértettek közötti találkozókra, jóvátételi megállapodásokra kerül sor a büntetőeljárás alternatívájaként.
 - Áldozatsegítő és helyreállító szolgáltatások bővítése: a Pécsi Áldozatsegítő Központ és a Meghallgató és Terápiás Központ bevonásával alakítsanak ki resztoratív elemeket az áldozatsegítésben, amennyiben annak szakmai feltételei fennállnak.

- Resztoratív konfliktuskezelés és konfliktuskezelési ismeretek átadása a helyi sportegyesületeknél.

Ezek a pilot projektek lehetővé teszik, hogy gyakorlati tapasztalatok gyűljenek arról, miként működnek a résztoratív módszerek Pécs sajátos környezetében. Fontos, hogy már a pilot szakaszban is vonják be a Pécsi Tudományegyetem szakembereit a folyamatok nyomon követésébe és értékelésébe. A hosszú távú stratégia része kell, hogy legyen a résztoratív városmodell beépítése az oktatási modulok közé a városi identitás részeként. A pilotok sikereire és tanulságaira építve hosszú távon megkezdhető a bevált gyakorlatok intézményesítése. Ez jelentheti új szervezeti egységek létrehozását (például Városi Resztoratív Központ vagy mediációs iroda minden városrészben), a meglévő intézmények belső protokolljainak módosítását a résztoratív elvek mentén, illetve a fenntartható finanszírozás megtervezését. A hosszú távú cél az, hogy a résztoratív eljárások rendszerszinten beépüljenek Pécs működésébe – az oktatástól a rendészeti munkán át a szociális ellátásig –, biztosítva a folytonosságot és stabilitást.

- Nemzetközi hálózatosodás és tudásmegosztás: Pécs számára komoly lehetőséget jelenthet a bekapcsolódás a résztoratív városok nemzetközi hálózatába. Javasolt felvenni a kapcsolatot az európai résztoratív városokkal, illetve csatlakozni a European Forum for Restorative Justice (EFRJ) résztoratív városokkal foglalkozó munkacsoportjához (EFRJ, 2025). A vizsgált európai városok közül Leuven akadémiai alapon történő szerveződése illeszkedik leginkább Pécs egyetemvárosi adottságaihoz. A nemzetközi együttműködés több szempontból előnyös: egyrészt legitimitációt ad a pécsi kezdeményezésnek (a helyi lakosság és döntéshozók nagyobb bizalommal támogatnak egy olyan programot, amely már máshol bevált), másrészt finanszírozási forrásokat nyithat meg (például közös pályázatok EU-s programokban, tapasztalatcserék). Továbbá a globális résztoratív mozgalom részesévé válva Pécs imázsépítés szempontjából is profitál: úttörőként pozícionálhatja magát Magyarországon, ami vonzó lehet befektetőknek, kutatóknak és nem utolsósorban erősíti a város hírnevét, mint innovatív, közösségközpontú település. A résztoratív városmodell nemcsak belső társadalmi fejlesztési eszköz, hanem városmarketing szempontból is értékes: pozitív imázst közvetít, megkülönbözteti Pécsét más városoktól, és vonzóvá teheti kulturális és oktatási turizmus szempontjából is.
- Mérhetőség, visszacsatolás és folyamatos fejlesztés: a javasolt intézkedések hatékonyságát rendszeresen mérni és értékelni kell. Már a program elején ki kell dolgozni egy indikátorrendszert, amely jelzi, hogyan halad Pécs a résztoratív várossá válás útján. Ide tartozhatnak olyan mutatók, mint a mediációval

vagy resztoratív eljárással kezelt ügyek száma és aránya, a programokban részt vevő állampolgárok száma, az elégedettségi visszajelzések a resztoratív folyamatokban részt vevőktől, valamint hosszabb távon a bűnismétlés arányának vagy éppen a szubjektív biztonságérzet változásai. A Pécsi Tudományegyetem bevonásával érdemes kutatás-fejlesztési komponenssel kiegészíteni a programot: az egyetem szakemberei végezzenek hatásvizsgálásokat, felméréseket, amelyek eredményeit vissza lehet csatolni a döntéshozók és a programgazdák felé. Így biztosítható a folyamatos fejlesztés: ami működik, azt terjeszthessék ki városszerte, ami pedig kevésbé hatékony, azon változtassanak. A nyitott, tanuló szemlélet – miszerint a program is fejlődik a tapasztalatok alapján – összhangban van a resztoratív filozófia szellemével is. Fontos, hogy az eredmények kommunikálásra kerüljenek a nyilvánosság felé is, erősítve ezzel a transzparenciát és a közösség bizalmát.

A Resztoratív város a Mecsek lábánál koncepció nem pusztán egy újabb városfejlesztési program, hanem egy új szemléletmód beágyazása Pécs közösségi életébe. Ha a fent vázolt javaslatok megvalósulnak, Pécs Magyarország első olyan városává válhat, amely holisztikusan alkalmazza a helyreállító igazságszolgáltatás elveit a mindennapokban. Ez a modell segíthet megerősíteni a társadalmi kohéziót, növelni a lakosság biztonságérzetét, csökkenteni a konfliktusok és bűncselekmények számát a megelőzés révén, és hatékonyabbá tenni az áldozatsegítést. Pécs így nem csak reagál a 21. századi városi kihívásokra, de példát is mutat arra, hogy a közösségi részvételen és felelősségen alapuló, emberközpontú megközelítés hosszú távon fenntartható és sikeres lehet. A Mecsek lábánál fekvő város esélye adott, hogy a resztoratív városok sorába lépve egy biztonságosabb, összetartóbb és igazságosabb jövőt építsen saját polgárai számára.

Felhasznált irodalom

- Bérces V. (2009). A resztoratív igazságszolgáltatási koncepció érvényesülésének lehetőségei büntetőügyekben – különös tekintettel a mediációra és annak hazai szabályozására. *Iustum Aequum Salutare*, 5(3), 137–154.
- Braithwaite, J. (2002). *Restorative justice and responsive regulation*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195136395.001.0001>
- Christie, N. (1977). *Conflicts as property*. *The British Journal of Criminology*, 17(1), 1–15. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a046783>

- D. Horváth V. (2025). A resztoratív város koncepció, mint a 16. SDG-cél letéteményese? A resztoratív szemléletmódban rejlő lehetőségek vizsgálata a környezeti kriminológia és a fenntartható fejlődés fényében. In Bándi G. & Pogácsás A. (Szerk.), *Jog a fenntartható fejlődési célok szolgálatában: Válogatott doktorandusz tanulmányok* (pp. 67–84). Pázmány Press. https://publikacio.ppke.hu/id/eprint/2705/1/Jog_a_fenntarthato_fejlodesi_celok_szolgالاتaban_Dokt_Tan_10.pdf
- European Forum for Restorative Justice (EFfRJ) (2025). *Working Group on Restorative Cities*. <https://www.euforumrj.org/working-group-restorative-cities>
- Fellegi B. (2009). *Út a megbékéléshez: A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon*. Napvilág Kiadó.
- Haas, T. (2024). Decoding urban loneliness: Exploring an emerging concept. *Scholarly Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 8(2), 1004–1016.
- Herke, Cs., Herke-Fábos, B. K., & Jahan, B. (2025). Designing restorative city models for child safety and crime prevention: Insights from the Global South. *Urban Planning and Construction*, 3(1), 28–50. <https://doi.org/10.55121/upc.v3i1.447>
- Herke Cs., & Herke-Fábos B. K. (2025a). A resztoratív városok szerepe a bűnmegelőzésben: Pécs mint lehetséges resztoratív város. In Gaál Gy., & Hautzinger Z. (Szerk.), *Rendészeti kutatások és innováció* (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 27.) (pp. 95–104). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Herke, Cs., & Herke-Fábos, B. K. (2025b). Restorative cities and sustainability: Social cohesion, justice and a green future. In Erkmen, O. (Ed.), *7th International Istanbul Current Scientific Research Congress: Proceedings book* (pp. 407–417). Liberty Publishing House.
- Herke-Fábos B. K. (2019). A gyermek- és fiatalkorúak bűnmegelőzésének új útja: a közösségi foglalkoztató. *JURA*, 25(2), 301–310.
- Herke-Fábos B. K. (2023). Az áldozatsegítő központok helye a gyermekvédelmi jelzőrendszerben – az áldozattá válás kezelése igazságügyi szolgáltatási eszközökkel. *Családi Jog*, 21(4), 29–36.
- Kara L. (2017). *Bűnmegelőzés építészeti eszközökkel*. Impresszum Kiadó.
- Lamoreaux, D. J., & Sulkowski, M. L. (2021). Crime prevention through environmental design in schools: Students' perceptions of safety and psychological comfort. *Psychology in the Schools*, 58(3), 475–493. <https://doi.org/10.1002/pits.22459>
- Macdonald, E. (2009, October 22). My restorative journey and the story of Hull, UK [Plenary presentation]. 12th International Institute for Restorative Practices World Conference: *Restoring Community in a Disconnected World* (Part 2), (pp. 149–156). United States. https://restorativepracticetbay.files.wordpress.com/2013/07/the-story-of-hull_estelle-macdonald.pdf
- Matzcak, A. (2021). What is a restorative city? *Archives of Criminology*, 43(2), 399–427. <https://doi.org/10.7420/AK2021.19>
- Molnár I. J. (2020). Az építészeti bűnmegelőzés újraértelmezése. In Kiss T. (Szerk.), *Kriminológiai Közlemények*, 80. *Válogatás a Magyar Kriminológiai Társaság 2019 és 2020 évben tartott tudományos rendezvényein elhangzott előadásokból* (pp. 35–46). Magyar Kriminológiai Társaság. https://kriminologia.hu/files/kiadvany/2020/molnar_istvan_jeno.pdf

- Patrizi, P. (2020). *Thematic brief on restorative justice cities*. European Forum for Restorative Justice.
- Russell, F. D. (2024). The effect of crime prevention through environmental design (CPTED) on fear of crime and victimization [Research proposal]. Shippensburg University.
- United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat) (2020). *World cities report 2020: The value of sustainable urbanization*. UN-Habitat. <https://doi.org/10.18356/27bc31a5-en>
- Vasilescu, C. (2023). *A journey around restorative cities in the world: A travel guide*. European Forum for Restorative Justice.
- Vasilescu, C. (2023a). Building a restorative city: What aims and processes? *The International Journal of Restorative Justice*, 6(1), 119–126. <https://doi.org/10.5553/TIJRJ.000153>
- Yarza Pérez, A. J. (2022). Deep adaptive reuse: A response to the 21st-century urban challenges. *SPOOL*, 9(2), 25–40. <https://doi.org/10.47982/spool.2022.2.02>
- Zehr, H. (2002). *The little book of restorative justice*. Good Books

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Herke-Fábos B. K. & Herke Cs. (2026). Resztoratív város a Mecsek lábánál. A resztoratív városmodell megvalósításának lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 74(6), 1623–1647. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2026.v74.i6.pp1623-1647>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

A közlemény nyílt hozzáféréssel, a Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International License (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint jelenik meg.

A közlemény változatlan formában, nem kereskedelmi célból, bármely médiumban és formátumban szabadon megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző(k), a közlés helye és a licenc hivatkozása megfelelően feltüntetésre kerül. Módosított vagy átdolgozott változat terjesztése, valamint kereskedelmi célú felhasználása nem megengedett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Herke-Fábos Barbara Katalin, aki a fabos.kata@ajk.pte.hu e-mail címen érhető el.